

EL BESTIARI A LA SOBRENOMINACIÓ NORD CATALANA CATÀLEG SEMÀNTIC I INFLUÈNCIA FRANCESA

Pasqual TIRACH ALVENTOSA

En el marc dels estudis de català a la universitat de Perpinyà⁽¹⁾, vam emprendre unes recerques sobre la població per mor de recuperar abans que desapareguessin definitivament els sobrenoms nord catalans; el nostre treball abasta uns 29 pobles. Pel que fa a l'onomàstica, existeix un fenomen generalitzat: la sobrenominaió. Encara ben poc investigat a la Catalunya Nord⁽²⁾ la sobrenominaió planteja un problema crucial: la classificació⁽³⁾. Uns 3.269 sobrenoms van ser recollits essencialment a base d'entrevistes orals portades a terme en 29 pobles, (vegeu la llista dels pobles) repartits de manera lògica per tota la zona de parla catalana del nord de les Alberes⁽⁴⁾.

Analitzarem aquí un aspecte semàntic de les enquestes: la presència dels animals en els malnoms nord-catalans⁽⁵⁾. Es tractarà de fer sorgir els casos més nombrosos, llur localització, i enllaçar-los amb el seu origen cada vegada que ens aportarà elements sociolingüístics rellevants. Les circumstàncies històriques i les condicions geogràfiques expliquen la influència que van tenir sobre el país els parlars llenguadocians i el francès. A més, l'evolució del poblament accentua el fenomen: l'adaptació de noves condicions econòmiques contribueix, mitjançant migracions, a un descatalanització de la població. Per consegüent els malnoms presenten sense dubte seqüeles d'una tal inmisció. Extreurem del conjunt «animal» els renoms gal·licitzants i n'analitzarem llur situació lexical, provant de copsar si és el reflex de l'estat de la francesització en el material global de sobrenominaió.

(1) Sobrenoms a la Catalunya del Nord, tesina presentada a Perpinyà a l'abril de 1989.

(2) J. Costa ha explotat diverses classificacions dels sobrenoms de Cotlliure i Banyuls.

(3) J. Miralles i Monserrat, «Normes per a l'aplec...», E. Moreu-Rey, Renoms..., proposen tècniques encertades en les quals ens hem inspirat. A partir de fitxes informatzades, el material ha estat triat i tractat de diverses maneres, segons l'enfocament desitjat. Per consegüent el corpus del nostre treball els divideix en quatre parts: ORIGEN, SEMÀNTICA, MORFOSINTAXI i LÈXIC.

(4) El departament dels Pirineus Orientals comprèn 228 municipis repartits sobre 3.555 Km². Cada Regió és present en el nostre estudi, amb un nombre de pobles relatiu a l'extensió territorial: per tant, a la plana del Rosselló hem enquestat molt més vilatges que en les altres comarques.

(5) 39 peixos, 112 ocells, 151 mamífers, 53 altres categories, un total de 345 sobrenoms lligats al camp semàntic dels animals que representen un poc més del 10% dels sobrenoms recollits.

<u>Abreviació</u>	<u>Poble</u>	<u>Número AIPO</u>	<u>Abreviació</u>	<u>Poble</u>	<u>Número Alpo</u>
(A)	Angostrina	(385)	(N)	Nyer	(338)
(AI)	Aiguatèbia	(341)	(O)	Òpol	(31)
(B)	Banyuls	(58)	(P)	Prats de Molló	(264)
(C)	Cameles	(212)	(PO)	El Portús	(77)
(CC)	Cotlliure	(55)	(PR)	Pesillà de la Ribera	(173)
(CE)	Ceret	(246)	(PV)	Port Vendres	(56)
(D)	Dorres	(384)	(S)	Salses	(33)
(E)	Estavar	(393)	(SL)	St. Llorenç de la Salanca	(27)
(EF)	Espossolla			St. Pere	
	Fontrabiosa	(348)	(SPF)	dels Forcats	(359)
(ES)	Estagell	(147)	(SU)	Sureda	(63)
(EUS)	Eus	(231)	(T)	Tuhir	(209)
(F)	Formiguera	(349)	(V)	Vinçà	(221)
(I)	Elna (Illiberis)	(50)	(VF)	Vilafranca del Conflent	(323)
(L)	St. Llorenç de Cerdans	(262)	(VG) (VR)	Vingrau Vilanova de la Raò	(140) (51)

ELS PEIXOS

La paraula genèrica PEIX es retroba en el sentit propi i sota forma de diminutiu aplicat a un infant jove: *Joan del Peix (I)*, *En menja peix (CC)*, *L'ull de peix (PR)*, *El peixò (SL)*.

Dels peixos de mar es destaca molt el gènere «scomber» representat per: El Guillamó (B), *(PV)⁽⁶⁾; El Verat (CC)*, *(SL)*, *(PB)*, *(B)*; *El Bis (PV)*.

En segona posició apareix un peix ric de simbologia, el bacallà amb la variant dialectal juliana⁽⁷⁾: *Menja bacallà (B)*, *En Juliana (PV)*, *(ES)*.

Tots dos són representants de l'alimentació pobra però sempre present. La mateixa filosofia es desenvolupa a Sant Llorenç amb l'arengada⁽⁸⁾: *L'Arengada (B)*, *(SL)*.

La sardina, (sota forma dialectal septentrional «sarda») es troba vora mar i terra endins: *El Sardí (B)*, *En Sarda (L)*, *La Sarda (T)*.

El congre es localitza a la Costa Vermella: *El Congres (B)*, *(CC)*, *La Congreta (CC)*.

L'origen d'un sobrenom creat a partir del nom d'un peix prové sovint de l'analogia amb la seva forma, sobretot si aquesta és remarcable. Ho podríem creure pels següents:

El Rufí (B) de l'espècie *Scorpaena Porcus*, com són les escòrpes i la rascassa.

L'Ull de Bot (B): el bot és el peix lluna, família *Molidae*.

El Metge (CC): de l'espècie *Ophidion Barbatum*, és petit i llarg.

El Llàstic (B): Més conegut com a lluernà, és de la família *Triglidae*.

(6) És el verat jove (J. Nadal, Els nostres peixos).

(7) L'ALC (mapa 189) pretén que «bacallà» cobreix tota Catalunya Nord i C. Grandó precisa que no s'usa gens al Rosselló. Els sobrenoms fan cohabitar els dos, contradient els estudis anteriors.

(8) L'home precisava que sempre li'n quedaria una per matar la fam.

El Patxano (CC): és el besuc (*Pagellus Acarne*).

Més esporàdicament trobem: *El Roget (O)*⁽⁹⁾, *La Marie requin (L)*⁽¹⁰⁾, *El Gall (SL)*⁽¹¹⁾.

La Palaia (SL) encara que els nostres informadors no han determinat amb seguretat si es tractava del peix (*Pleurorectes Platessa*) o de la pelada que hom es fa quan hom cau (la pelalla).

Dels altres éssers marítics que freqüenten la costa el repertori s'enriqueix de: *La Gambarota (SL)*, *En Llagosta (PV)*, *El Franquet (SU)*, *El Nas de Franquet (SL)*⁽¹²⁾.

Rius amunt, en les aigües dolces, uns peixos serveixen també de motiu: *En Penxane (V)* és el conegut gobi. *En Raballa (V)*⁽¹³⁾, *La Tanche (S)*⁽¹⁴⁾, *El Bare (PR)*.

Veiem que són molt menys freqüents que els peixos de mar, és que no representen pas el mateix valor social: no són tan presents en la vida professional com ho són al litoral on la producció marítima és permanent.

Com s'utilitzen aquests peixos a l'hora de batejar algú? Evidentment de manera càustica il·lustrant el físic de l'individu⁽¹⁵⁾. Insistirem ja a partir d'ara sobre el do d'observació dels motejadors: llur coneixença dels animals marítics inspira una certa suspició. Són els professionals de la mar que són a l'origen de tals sobrenoms. La repartició dels noms de peixos concentrats a la costa, ho prova: Banyuls (9), Cotlliure (6), Port Vendres (5), Sant Llorenç de la Salanca (5) o sigui el 67'5% dels peixos (vegeu mapa n.º 1).

ELS OCELLS

Els sobrenoms no manquen pas de representants voladors, amb una concentració a l'entorn de quatre ocells «rècords».

El més freqüent és el gall. Segurament a causa de la tradicional reputació de mascle incansable se retroba l'amo de la cort a nombrosos pobles: *El Gall (A)*, *(P)*, *(PR)*, *(PV)*, *(T)*.

Per les altres formes lligades al gall o que en deriven, caldrà trobar orígens diferents: *El Peu del Gall (SU)*, *La Galla (PR)*, *El Gallo (B)*, *(V)*; *En Gallina (B)*, *(V)*; *En Roba Gallines (CE)*, *(PV)*, *(SL)*, *(VF)*; *la Lloca (CE)*, *(V)*; *Joan de la LLoca (I)*, *En Palpa Lloques (V)*, *El Penja Lloques (V)*, *L'Escanya Lloques (O)*, *Cal Pollet (F)*, *El Pollastre (T)*, *El Capó (O)*, *Cal Corre (F)*⁽¹⁶⁾.

El color⁽¹⁷⁾, la gràcia, la lleugeresa (en sentit propi o figurat) són simbolitzades a través del colom que aguanta la segona plaça al palmarés dels ocells, puix que en forma directa

(9) Variant gal·litzan de «roger» («rouget» francès).

(10) /La marí reki/.

(11) Un gall, o gall de Sant Pere és un peix de la família dels zeífids.

(12) Un franquet és un cranc.

(13) Peixos petits a consumir fregits i en quantitat.

(14) /tã'se/ en francès. És la tenca (Tinca tinca).

(15) Així aprenem que la juliana representa allò gras, quan al contrari el penxane convé a una persona magra. L'ull rodó [L'ULL DE PEIX (PR) LA SARDA (T)] i sovint blanquinós del peix és un factor de descripció (les analogies amb els peixos se troben en el teatre de J.M. de Sagarra. Segons l'estudi de J. Costa «Fauna i flora...» p 361-365 el corball representa un minyó jove i fort i el rap, un home gran i fastigós. El cranc dóna la idea d'inestabilitat i d'eixelebrament, i el sard la de rapidesa i llestesa. En el cafè de la Marina el verat i l'escòrpora simbolitzen el comerciant rossellonès). També prové d'una frase llençada; a Banyuls, un amo, sorprès de veure els obrers que menjaven carn, es va exclamar: «I jo, menjo bacallà!»

(16) «Corre, corre...!» és el crit per fer venir les gallines, com «biro, biro...!», ho és pels ànecs.

(17) Pel negre, competeix amb LA PANNA (O), EL FANAL (O) o encara EL NEGRO (I).

té més ocurrència que no pas gall: *El Colom (D), (ES), (L), (OV), (S), (V), (VR)*; *Jacques dels Coloms (V), Ca la Coloma (E)⁽¹⁸⁾, La Colometa (V)⁽¹⁸⁾, Cal Colomer (D), Cal Colomarret (D), La Colombe (CE), En Tourterelle (SU)*.

Darrera, perdiu competeix contra l'ànec gal·licitzant tenen set ocurrències.

Perdiu (L), L'Ull de Perdiu (PO), Garres de Perdiu (EUS), Mata Perdius (CE), (T); Perdiguall (VG), (T)⁽¹⁹⁾.

Canard (ES), (PR), (S); El Canard Mut (T), Mascle dels Canards (B), El Mata Canards (V), El Biro (I).

Els passeriformes constitueixen per les aus l'espècie més nombrosa: *El Canari (CC), (VR); En Cardina (SL), (T), (V); El Corbeau (ES), La Cua Llada (SL)⁽²⁰⁾, En Gafa Gafarrons (I), En Mata Garses (V); L'Hirondelle (PR), (SL); El Pardal (B), (PR), (SL), (SU), (VG); El Pardalet (C), El Passerell (CC), En Pinsana (PO), El Pinsot (CC), El Rossinyol (ES), (P); La Teresa Rossinyol (L), El Tord (B), El Verderol (B), (ES); En Xinxarra (V)⁽²¹⁾*.

Cada un d'aquests ocells representa certament unes característiques particulars. El pardal ocupa un lloc important al mig dels passeriformes. Serà potser degut a l'ampliació que se n'ha fet des del punt de vista semàntic i en particular la simbologia sexual masculina que comporta (així també com cardina i canari). Per alguns altres seran el color del plomatge, el cant o l'actitud que constituïran el punt de contacte, l'analogia amb els humans⁽²²⁾.

Queden alguns ocells de nit: *En Cabeca (L)⁽²³⁾, El Xot (CC)*.

Marítics: *El Corriol (SL), (VG); En Gavina (SL), En Pélican (V)⁽²⁴⁾*.

De corral: *En Peu d'Oca (SU), L'Oie (SL)*.

Xerraires: *La Llorà (SU), El Papagai (ES), El Papai (VR), La Perruche (B), (ES)*.

I més tradicionalment: *El Cucut (N), (P), (V); El Puput (ES), El Torlit (B)⁽²⁵⁾*.

I pels caçaires: *En Faisans (SL)*.

Genèricament, els ocells són representats per: *En Cuicui (V), Gafa Ocells (B), El Niu (V), L'Ocell (V), L'Ocellota (C), En Titit (PO)⁽²⁶⁾*.

ELS MAMÍFERS

Amb un 36'44% de representació en el conjunt del món animal que contenen els sobrenoms, els mamífers reserven un lloc de categoria a mitja dotzena d'animals, per esclatar

(18) Pot ser utilitzats com a prenom?

(19) Coromines, en el seu diccionari etimològic no veu clar la cosa i s'interroga. Aquí no hi cap dubte. Perdiguall designa el petit de la perdiu, i no pas el mascle (que se'n diu també perdiu).

(20) La cuallada = la cuereta, la pastoreta. Potser deformació de cua llarga amb encreuament de cogullada?

(21) La mallerenga carbonera (*Parus major*) que se'n diu també: «primavera», «xinxarella» al Solsonés i «estiverol», «totestiu» al País Valencià (J. Maluquer, *Els ocells...* p. 162).

(22) Rossinyol, canari i cademera reflinen més. Representen l'alegria, l'esperança, l'amor. L'oroneta té un vol ràpid i irregular. Serà perfecte per les persones inestables. El corb no és gens atractiu: plomatge fosc i crit lúgubre. Pot simbolitzar tant un beneïtot com un personatge dubtós.

(23) Més utilitzat a la Catalunya del Nord, com a sinònim de beneïtot, poc eixerit.

(24) A més del pelicà és el nom d'una dansa francesa.

(25) Aquest ocell es caracteritza per una actitud ajupida quan corre, espantat, cap a l'amagatall. Potser doncs per algú poruc o devot?

(26) Dos ocells indicats per les persones interrogades no han trobat referències a les diverses obres especialitzades o generals consultades. Es tracta del MARGULÍ a òpol, i del PERROT a St. Llorenç de la salanca. Per aquest ens han confiat que es tractava d'un ocell de mar, de bec gros. Per aquell, que és un ocell que s'enfocava per tot, i que la curiositat del subjecte fou la causa de l'atribució d'aquest malnom.

en diversos grups més reduïts per als altres. A la base de moltes activitats de ramaderia gràcies a una adaptació fàcil a tot tipus de topografia, els caprins ocupen la primera plaça respecte a les ocurrences.

L Cabra (B), (O), (VF); En Cabra (L), (P); El Cabra (V), Joan de les Cabres (VG), En Mata Cabra (SU), En Chèvre (B), En Chevrete (CE), La Cabreta (T), La Cabrida (CC), El Cabrit (CC), Cal Cabrit (N), Salta Cabrits (I), En Mata Cabrits (B), En Bique (V), El Boc (PR), Ca L'Isard (F)⁽²⁷⁾.

El mot «conill» no apareix a Rosselló que ha preferit –recentment– el gal·licisme «llapi». Simbolitza la vivacitat. Uns detalls físics es retrobaran en l'home (i la dona): els pèls i el bigoti.

El Llapí (ES), (I), (T), (V); En Llapí (PR), (VR); En Pere Llapí (L), En Peau de Lapin (PV), En Genre Llapins (F), La Llapina Blanca (CC), La Llapina Estelada (CC), La Llapina Negra (CC), La Llapina Rossa (CC).

Un altre quadrúpede que fou útil a l'home al segle passat és l'ase. Ase, burro, ruc o matxo en català, francès o castellà, és sovint sinònim de tossuderia. Els sobrenoms els presenten també com a víctimes dels homes.

El Matxo (T), En Martí Matxo (O), Félix del Matxo (S), Le Mulet (VG), El Ruc (PR), En Boca D'Ase (SL), En Burra Grisa (V), Miquel de la Burra (B), El Creva Burros (I), El Mata Burros (CC), (V); L'Encula Burros (B), Esquila Burros (PV).

El gat haurà engendrat molts sobrenoms a causa de les diverses fonts simbòliques que pot pouar en ell la inspiració popular: el bigoti, l'agilitat o la traça; o bé senzillament per l'amor o l'aversion dels individus als felins domèstics.

El Gat (C), (P), (PV), (S), (SL), (VG); Cal Gat (AI), El Gat de Casa (SU), En Tira Gats (V), El Mata Gats (E), Rosalie dels Gats (PV), Cal Quico del Gat (A), Les Gates (B).

La seva presa favorita no és absent de la llista. Sinònim d'avarícia quan s'utilitza en metàfora, recorda moments de penúria alimentària quan se la veu caçada:

El Rat (B), (T), (V); Agustí del Rat (EUS), En Gafa Rats (I), La Souris (ES), La Rata (L), (SU); Cal Rata Feliu (AI), En Menja Rates (L), El Ratoll (CC).

El mateix esquema que amb el gat funciona amb la guineu. Animal astut que rep admiració però que mereix la mort quan devasta els galliners.

La Guilla (ES), (PV); En Guilla (I), (L), (SU); En Jepe Guilla (V), En Bota Guilles (V), En Mata Guilles (L), (SU); En Moustache de Guilla (T), El Guillo (B), Cal Guillat (AI).

Al mas trobarem el ramat de fedes, les vaques, i els porcs. Cada grup tindrà els seus mascles, femelles i petits⁽²⁸⁾: *El Xai (B), (CC), (CE), (I), (VR); El Xai Negre (L), El Mouton (CC), En Mouton (PV), El Marrà (I), (V); Les Xaies (PR), La Fedà (V), Cal Sogalla (EF)*⁽²⁹⁾.

La Vaca (P), Joan de les Vaques (I), El Bou (V), El Mata Bous (CC), En Patllari Bota Bous (L), La Mascle de Toros (I), Taureau (VG), Cap de Vedell (SU), Cal Vedella (F).

Mata Porcs (I), En Porcalles (VR), El Verro (V), En Verro (O), En Verrot (A), La Truja (VR), En Jep Truja (L).

(27) Agilitat i lleugeresa són dos atributs de la cabra. Afegim-hi la tossuderia.

(28) Segons la interpretació del poble veurem gent manyaga o passiva a través del xai, o de la fedà, tossuda i obscena amb marrà o no gens neta i disbauxada amb truja o porc.

(29) El verb sogallar designa el treball de tonsura (potes i panxa) dels moltons (ens ho ha afirmat la persona interrogada a Esposolla i R. Botet que té un diccionari en preparació ho atesta també).

I genèricament: *En Banyà (PR)*, *El Bestiar (PR)*.

Malgrat aquestes tendències que agrupen la major part dels mamífers, la imatgeria bestial es diversificada molt més, però limitant-se a casos particulars; *El Ca (SU)*, *En Jefe Ca (C)*, *La Maria CA (SL)*, *Cal Pere Dels Cans (F)*. *El Teixó (ES)*, *(PO)*; *Le Teixó (PV)*, *En Blaireau (T)*⁽³⁰⁾. *En Llebre (B)*, *(CE)*; *En Gafa Llebres (P)*, *Cal Llebrat (EF)*⁽³¹⁾, *La Biche (PV)*, *El Cavall Blanc (T)*, *Coyote (VG)*, *El Daina (N)*, *Ca L'Esqueriol (AI)*, *El Llop (P)*, *En Gafa Llops (P)*, *En Monina (I)*, *Les Monines (V)*, *Jan de L'Ours (V)*, *La Pantera (B)*, *Panthère (T)*, *En Ratanpanera (I)*, *La Taupa (I)*, *Pell de Taupa (V)*.

ELS ALTRES ANIMALS

Del món dels invertebrats, aràcnids, rèptils, insectes, artròpodes o gastròpodes que viuen sobre terra, la creació popular ha sabut destriar com sempre o els més originals o els més rics en connotacions semàntiques. Els lents o els ràpids, els avars o els dolents trobaran un epítet zoològic en aquestes classes d'animals. La palma la té el més conegut gastròpode de les terres catalanes: el cargol (i derivats).

El Cargol (B), *Cal Cargola (F)*, *La Cargola (SL)*, *En Cargola (PV)*, *Les Cargoles (B)*, *Cal Cargolí (EF)*, *La Cargolina (V)*, *La Boca Dur (O)*⁽³²⁾.

Com altre invertebrat trobem: *El Cuc (CC)*, *(ES)*, *(SL)*; *El Cuquet (CC)*.

Si mirem els insectes voladors, és la mosca que presideix: *La Mosca (VG)*, *En Mosca (SL)*, *En Gafa Mosques (V)*, *En Bada Mosques (VG)*, *Mastega Mosques (VF)*, *El Muixall (ES)*, *El Muixal (I)*⁽³³⁾, *El Mosquit (B)*, *La Fosserona (V)*⁽³⁴⁾, *Cal Parpellol (D)*⁽³⁵⁾.

I si les abelles no apareixen elles mateixes, les substitueix el buc: *La Ruche (B)*.

Més aprop de l'herba trobem: *El Papo (CC)*, *En Papes (P)*, *En Mata Papes (PR)*.

I més precisament: En Formiga (B), *(CC)*; *En Formigó (EUS)*, *Els Formigues (EUS)*, *El Grill (B)*, *Pallagostí (SL)*⁽³⁶⁾, *En Cigala (CE)*, *(SL)*; *El Banyarriquer (B)*⁽³⁷⁾, *El Tabal (I)*⁽³⁸⁾, *El Fiçó (CC)*⁽³⁹⁾, *Cal Puça (E)*, *En Puça (EUS)*, *(L)*; *El Puçot (B)*, *La Xinxà (ES)*, *En Xinxà (T)*.

Pels aràcnids: *L'Aranya (Es)*, *(PR)*, *(S)*; *En Caça Aranyes (SL)*, *El Mata Aranyes (I)*, *L'Escorpit (PR)*.

I els rèptils: *El Lluert (V)*, *En Mata Lluerts (I)*, *L'Escrucó (PR)*⁽⁴⁰⁾, *Cobra (VG)*⁽⁴¹⁾.

(30) Gras, gandul o pudent? Al teixó se li atribueixen qualitats poc envejables.

(31) La llebre és una de les peces més apreciades dels caçaires, i alhora és símbol de rapidesa.

(32) El boca dur: és un cargol de closca dura.

(33) Variants dialectals per mosquit, moscard.

(34) Un fosseró: un abegot (occitanisme).

(35) Un parpellol: una papallona (variant rossellonesa).

(36) Un pallagostí: una llagosta (variant rossellonesa).

(37) El banyarriquer: coleòpter longicomes. Forada la fusta.

(38) Tabal té sentits diferents segons els pobles. A Elna, el nostre informador temporitzà: «es un "hanneton" en francès». L'ALPO (mapa 282, hanneton) ho confirma, fent aparèixer les dues variants /eskarbát/ i /tebál/ i precisament a Elna /tebal nègre/. El mapa 509 (taons) persisteix amb /tebáls/ a Elna però /tábek/ a Palau.

(39) Fiçó significa fibló. Aquest sobrenom fa la parella amb EL CUC (CC), ja que van néixer d'un diàleg. Aquest troba una bestiola pel sòl i s'exclama: «espia quin cuc!» i l'altre d'afegir: «Sí, mira, té un fiçó», ja que l'animal tenia un agulló.

(40) El doble sentit que té aquest mot ens obliga a ser prudent: per a designar una serp que sovinteja en els horts s'empra «escrucó» (i és l'única definició que donen el DECLC i el DCVB. Però ací designa també el tros de vinya que no té les llaques completes, que no té el mateix nombre de rabasses que la resta de la vinya. Pot ser l'indret més estret, més reduït de la vinya o de l'hort. Per tant podria servir per a motejar un home petit.

(41) En francès /Kobrá/. Serp del gènere Naia.

COMENTARI

La presència d'animals en els sobrenoms d'una banda, demostra la proximitat de l'home amb les bèsties. Els mamífers són una il·lustració de la simbiosi que anima els dos móns. Per treballar, per caçar o per tenir una companyia, l'home ressent la utilitat animal. L'economia és molt lligada a la fauna: els animals ramaders o de cria representen el 17% del total i el 43% dels mamífers. Pel que fa als peixos cal remarcar llur concentració a la costa. No es tracta de pesca turística, sinó professional. Per cap altre animal no es troba un tal arrellegament centralitzat vora mar.

Tanmateix, la presència d'ocells i d'insectes ens recorda que els sobrenoms no busquen sempre un costat utilitari en les bèsties per a servir de motius. En cada categoria esmentada suara, els individus que portaven sobrenoms (i els que els usaven) devien interpretar fàcilment la imatge. Quina habilitat per a adreçar el motiu, i sobretot quina aptitud per a observar la fauna. Malgrat la desconexió científica i precisa del regne animal per part de la majoria de la gent, assistim a una fauna gegantesca on es dibuixen els caràcters i les propensions dels homes. Però res de monstres mitològics o fantàstics! Res de global: hem trobat pocs noms genèrics; afegim-hi encara: *El Mascle (ES)*, *En Mata Animals (SL)* i la xifra total és de 13. La coneixença del medi (bèsties i homes, ha permès la creació d'imatges analògiques que puen els fonaments en l'experiència diària però també en la tradició. Remarquem finalment l'únic poble que desconeix totalment els animals en la sobrenominaió: Sant Pere dels Forcats. El mapa sintètic que segueix (n.º 2) exposa clarament la distribució geogràfica del regne animal en els motius.

D'altra banda, d'aquesta collita de sobrenoms ha sorgit un altre aspecte, lligat a la situació històrica i geogràfica de Catalunya del Nord: en el bestiar de la sobrenominaió un 12'5% de renoms és en francès o presenta un element en francès. A nivell global sobre el territori enquestat existeixen dues tendències: la cohabitació o la substitució radical. Els mamífers són els més contaminats (25 paraules estrangeres). En el primer cas trobem cabra/chèvre, matxo /mulet, rata/souris, feda/mouton, teixo/blaireau. La persistència del mot genuí depèn del nivell de conservació de la llengua del poble en què es troba.

Quatre animals salvatges són presents únicament en francès: biche, coyote, ours i panthère.

El cas de conill és molt interessant. És una paraula que ha desaparegut completament del lèxic nord català⁽⁴²⁾ per a designar el petit mamífer de bosc, substituïda integralment pel gal·licisme Lapin. Tanmateix l'intrús ha sofert una adaptació, potser sinònima de resistència: s'ha palatalitzat la l inicial i es catalanitza la pronúncia, fent sonar la n final o fent-la desaparèixer a favor d'una i tònica.

El fenomen més estrany encara en aquest cas és el manteniment de conill per simbolitzar amb un eufemisme animal el sexe de la dona (*El Conill de Ferro, PV*).

Els ocells coneixen les mateixes adaptacions fonètiques perfectament il·lustrades amb l'ànec. És el mot canard que l'ha reemplaçat, amb una realització fònica catalanitzada. /Kenart/. A més se'l juxtaposa amb un element autòcton:

El Canard Mut (T), *El Mata Canards (V)*, *Mascle dels Canards (B)*, reforçant la seva integració. Sols Elna se salva del gal·licisme amb una variant local: *El Biro (I)* (per Tiró).

(42) J. Coromines (DECLC) comenta que si conill era present a tots els dominis dialectals del català, ara és molt poc conegut a Rosselló on s'ha adoptat «LLAPf».